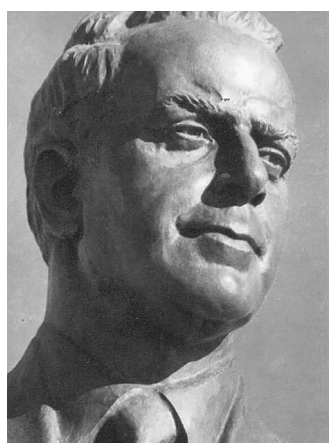

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

24 iyun
2026-cı il,
çərşənbə
№ 108 (7175)
Qiyməti
60 qəpik

İslam həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi üçün əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik

➔ Bax səh. 2

İƏT Parlament İttifaqına sədrlik Azərbaycana keçib

➔ Bax səh. 3

Azərbaycan - Türkmənistan: Möhkəm təməl üzərində qurulan strateji münasibətlər

Azərbaycanın milli maraqlar üzərində qurulan və çox-vektorlu seçiyə daşıyan xarici siyasət kursunda regional əməkdaşlığın gücləndirilməsi xətti xüsusi yer tutur. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə belə bir tezi əsaslandırıb ki, istənilən dövlətin uğurlu inkişafı ilk növbədə qonşu ölkələrlə xoş mərəmə və qarşılıqlı maraqlara əsaslanan münasibətlərin qurulmasından asılıdır. Bu kontekstdə Azərbaycanla Xəzərin digər sahilində yerləşən Türkmənistan Respublikası arasında formalaşan dostluq və əməkdaşlıq əlaqələri xüsusi diqqət cəhəkdir. Bu günlərdə Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun Azərbaycana baş tutan dövlət səfəri çərçivəsində keçirilən görüşlərdə aparılan müzakirələr, liderlərin mətbuata bəyanatlarında ifadə etdikləri fikirlər bir daha təsdiqləyir ki, ikitərəfli gündəlik kifayət qədər geniş əhatə dairəsinə malikdir.

Prezident İlham Əliyevin mətbuata bəyanatında vurğuladığı kimi, səfər çərçivəsində keçirilən görüşlərdə ikitərəfli əməkdaşlığın bir çox məsələləri müzakirə edilib və əməkdaşlığın gələcək inkişafı yolları müəyyənləşdirilib.

Müstəqil Azərbaycanla müstəqil Türkmənistanı yaxınlaşdıran yalnız geosiyasi maraqlar, bugünkü realiaqlar və ortaq coğrafiya deyildir. İki ölkəni bir-birinə yaxın edən amillər tarixin dərin qatlarına bağlıdır. Həm Azərbaycan xalqı, həm

➔ Bax səh. 2

“Heydər Əliyev irsi: keçmişdən
gələcəyə memarlıq körpüsü”

“Connectivity Agenda
Platform”u istifadəyə verilib

➔ Bax səh. 5

Çində “Yay Davos”u ...

➔ Bax səh. 7

Etibarlı maliyyə tərəfdaşı

İslam İnkişaf Bankı (İİB) Qrupunun illik Toplantıları çərçivəsində iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankının (QDTİB) prezidenti Serhat Köksal ilə görüşüb. Görüşdə Azərbaycan ilə QDTİB arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi perspektivləri müzakirə olunub. Tərəflər bankın ölkəmizdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan layihələrdə iştirakı, o cümlədən dövlət-özəl tərəfdaşlığı təşəbbüslərinə cəlb olunması və müvafiq maliyyə alətlərindən istifadə imkanlarını nəzərdən keçiriblər. Bildirilib ki, QDTİB ilə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın iqtisadi prioritetlərinə uyğun layihələrin dəstəklənməsi, investisiya imkanlarının genişləndirilməsi və dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə nail olunması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

QDTİB heyəti Azərbaycanda potensial layihələrdə iştirakını artırmaq niyyətini ifadə edib. S. Köksal dünyada baş verən geoiqtisadi mürəkkəb vəziyyətə baxmayaraq, bankın maliyyə-investisiya siyasətinə sadiq qaldığını xatırladıb. Orta Müddətli Strategiya əsasında maliyyələşmənin davam etdiriləcəyi və Biznes planının ikinci mərhələsinə başlanılacağı qeyd edilib. Qara Dəniz Bankının nəqliyyat dəhlizlərinin açılması və Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin bərpasında, nəqliyyat və logistika infrastrukturunun inkişafına sərmayə yatıracağı bəyan olunub.

Qara Dəniz Bankının Rəhbərlər Şurası tərəfindən orta müddətli strategiya sənədi, 2026-2027-ci illər üzrə biznes planı, cari kredit portfelı və maliyyələşdirmə mənbələri, habelə üzv ölkələr arasında bank və biznes sahəsində mövcud

➔ Bax səh. 4

Fransadan gecikmiş etiraf

➔ Bax səh. 6

“Heydər Əliyev irsi: keçmişdən gələcəyə memarlıq körpüsü”

Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatı və partiyanın İsmayilli rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə “Şəhərsalma və Memarlıq III” çərçivəsində reallaşdırılan İsmayilli rayonu ərazisində yerləşən “Qaya” istirahət mərkəzində keçirilən “Heydər Əliyev məktəbi” layihəsinin ikinci günündə gənc fəallarla “Heydər Əliyev irsi: keçmişdən gələcəyə memarlıq körpüsü” mövzusunda görüş keçirilib.

Əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Görüşdə iştirak edən YAP İdarə Heyətinin üzvü, partiyanın Gən

cə şəhər təşkilatının sədri Bayram Aslanov, Milli Məclisin deputatı Asif Əsgərov və YAP İsmayilli rayon təşkilatının sədri Zaur Muradovun çıxışlarında bildirilib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev hələ ötən əsrin 70-80-ci illərindən başlayaraq Azərbaycanda böyük bir memarlıq və quruculuq hərəkatının təməlini qoyub. O, memarlığı sadəcə binaların inşası kimi deyil, xalqın daşlaşmış tarixi yaddaşı, milli mənsubiyyət pasportu və milli azadlıq ideyalarının vizual təzahürü kimi dəyərləndirirdi. SSRİ dövrünün ideoloji sıxıntılarına baxmayaraq, məhz Heydər Əliyevin cəsarəti və qətiyyəti sayəsində Bakıda və rayonlarımızda ucaldılan abidələrdə, inzibati binalarda milli memarlıq elementləri və ornamentləri ön plana çıxarılıb, respublikamızda unikal bir

milli arxitektura məktəbi formalaşdırılmışdır.

Vurğulanıb ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi hər iki dövrdə milli memarlıq ənənələrinin qorunmasına və inkişafına xüsusi diqqət yetirib. Ümummilli Lider şəhərsalma prinsiplərini xalqın tarixi yaddaşının və mədəni kimliyinin gələcək nəsillərə ötürülməsi missiyası kimi formalaşdırıb. Ölkəmizin qədim şəhərlərindən olan Gəncənin tarixi simasının qorunması, eləcə də İsmayilli rayonunun Lahıc və Basqal kimi unikal mədəniyyət və sənətkarlıq mərkəzlərinin bərpası məhz bu uzaqgörən dövlətçilik konsepsiyasının məntiqi nəticəsidir.

Çıxışlarda Heydər Əliyevin Bakının tarixi mərkəzinin - İçərişəhərin, Şirvanşahlar sarayının, habelə

Gəncə, Şəki, Şuşa və Naxçıvan kimi qədim şəhərlərimizin tarixi-mədəni qoruqlarının mühafizəsinə verdiyi müstəsna önəm də xatırladıb.

Diqqətə çatdırılıb ki, Ulu Öndərin əsasını qoyduğu və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən mükməl şəkildə davam etdirilən regionların sosial-iqtisadi inkişafı strategiyası bölgələrimizin simasını tamamilə modernləşdirib. İsmayillinin Lahıc və Basqal kimi qədim sənətkarlıq zonalarının qorunması bu diqqətin bariz nümunəsidir.

Bu gün işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzorda ucaldıran müasir infrastruktur, reallaşdırılan “Ağıllı şəhər” və “Ağıllı kənd” layihələri, əslində Heydər Əliyevin yarımcıq qalmış ərazilərin və Onun gələcəyə uzanan böyük memarlıq körpüsünün ön par

laq təzahürüdür. Bildirilib ki, gənc YAP fəalları bu tarixi quruculuq və regional inkişaf prosesinin ön sıralarında yer almalı, öz intellektual potensialları ilə dövlətimizə xidmət etməlidirlər.

Görüşdə gənc fəallardan Nicat Bayramov, Ayşən Quliyeva, Turqay Daşdəmirli və başqaları mövzu ilə əlaqədar öz fikirlərini bölüşüblər.

Sonra görüş iştirakçılarının sualları cavablandırılıb.

Layihədə iştirak edən gənclər daha sonra İsmayilli rayonunun qədim sənətkarlıq və memarlıq mərkəzi olan Lahıc qəsəbəsinə ekskursiya edərək qəsəbənin qədim küçələrini gəzib, misgərlik, xalçaçılıq və digər xalq sənətlərinin yaşadığı emalatxanalara baş çəkiblər. Səfər çərçivəsində gənclərə Lahı

cın daxil olduğu mədəni irsin dövlət tərəfindən qorunması və bərpası istiqamətində həyata keçirilən layihələr barədə ətraflı məlumat verilib.

Daha sonra yay məktəbi iştirakçılarının intellektual hazırlığını, dünyagörüşünü və nətiqlik bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə “History Brainstorm” intellektual oyunu və “Gənc Spiker” debat turniri təşkil olunub. Oyunda fəalları Azərbaycanın şanlı tarixi, mədəniyyəti və dövlətçilik salnaməsinə dair bilikləri yoxlanılıb, müasir çağırışlar, şəhərsalma trendləri və gənclər siyasəti mövzularını əhatə edən debat formatlı turnirdə fəallara öz komanda işi bacarıqlarını nümayiş etdirmək üçün geniş imkanlar yaradılıb.

Etibarlı maliyyə tərəfdaşı

Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı ölkəmizdə yeni layihələri maliyyələşdirəcək

lərdə iştirakı, o cümlədən dövlət-özel tərəfdaşlığı təşəbbüslərinə cəlb olunması və müvafiq maliyyə alətlərdən istifadə imkanlarını nəzərdən keçiriblər. Bildirilib ki, QDTİB ilə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın iqtisadi prioritetlərinə uyğun layihələrin dəstəklənməsi, investisiya imkanlarının genişləndirilməsi və dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə nail olunması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

QDTİB heyəti Azərbaycanda potensial layihələrdə iştirakını artırmaq niyyətini ifadə edib. S. Köksal dünyada baş verən geoiqtisadi müəkkəb vəziyyətə baxmayaraq, bankın maliyyə-investisiya siyasətinə sadiq qaldığını xatırladıb. Orta Müddətli Strategiya əsasında maliyyələşmənin davam etdiriləcəyi və Biznes planının ikinci

mərhələsinə başlanılacağı qeyd edilib. Qara Dəniz Bankının nəqliyyat dəhlizlərinin açılması və Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinin bərpası, nəqliyyat və logistika infrastrukturunun inkişafına sərmayə yatıracağı bəyan olunub.

Qara Dəniz Bankının Rəhbərlər Şurası tərəfindən ortamüddətli strategiya sənədi, 2026-2027-ci illər üzrə biznes planı, cari kredit portfeli və maliyyələşdirmə mənbələri, habelə üzv ölkələr arasında bank və biznes sahəsində mövcud imkanların və potensialın daha da genişləndirilməsinə dair anlaşmalar əldə edilib. Kredit planı əsasən, bankın strateji portfelinin artırılmasına aparıcı səhmdarlardan biri kimi Azərbaycanın da rolundan ibarətə, eləcə də kredit portfelinə əlavə maliyyə resursları alacağı ehtimal edilir.

500 milyon avrodan çox maliyyə donorluğu

Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin 27 illik tarixi ərzində mühüm layihələrin icrası həyata keçirilib. 1999-cu ildə Azərbaycanın iştirakı ilə təsis edilmiş bu beynəlxalq maliyyə institutu ölkəmizin iqtisadiyyatına investisiyaların qoyulmasında, xüsusilə özəl sektorun maliyyələşməsində fəal rol oynayıb. Bankın Azərbaycandakı əsas portfeli kiçik və orta sahibkarlığa dəstək, enerji, daşınmaz əmlak, istehlak malları və sənaye sektorlarını daşıyır.

QDTİB ölkəmizdə müxtəlif sektorları əhatə edən layihələrə uzun illərdir ki, maliyyə dəstəyi verir, investisiya fəallığı nümayiş etdirir. Beynəlxalq dövlətlərarası maliyyə kredit təşkilatı olan bank iqtisadi inkişafı və regional əməkdaşlığa töhfə verir. Üzv ölkələrdə dövlət və özəl sektorlarda layihələr üçün kreditlərin verilməsi, kredit xətlərinin açılması, investisiyaların və zamanotların verilməsində və ticarətin maliyyələşdirilməsində iştirak edir.

Fəaliyyətə başladığı vaxtdan QDTİB Azərbaycan hökumətinin investisiya prioritetlərinə uyğun olaraq ümumi dəyəri 500 milyon avrodan çox olan 40-dən çox layihəni maliyyələşdirib. Bank “Şah-dəniz” kimi strateji əhəmiyyətli enerji layihələrində iştirak edib, eyni zamanda, kiçik və orta biznesə davamlı dəstəyini artırıb. Ümu

millikdə, Qara Dəniz Bankının Azərbaycana yönəltdiyi investisiyaların həcmi ümumi kredit portfelinin təxminən 10 faizlik resursu həcmindədir.

Azərbaycan bu bankın üzvü olmaqla yanaşı, həm də səhmdarlarından biridir. QDTİB-in səhm kapitalında ölkəmiz 5 faiz paya malikdir ki, bu, 7-ci ən böyük səhmdarlıq statusu deməkdir. QDTİB-in Rəhbərlər Şurasının 2021-ci ilin oktyabrında keçirilən Xüsusi Toplantısında bankın abunə kapitalının artırılmasında Azərbaycan da mühüm rol oynayıb, ümumi dəyəri 41 milyon avro təşkil edən 36,6 min səhm 12,3 milyon avro məbləğində olan hissəsi ölkəmiz tərəfindən əldə edilib.

Əməkdaşlığın yeni gündəliyi - “yaşıl enerji” və “yaşıl maliyyə”...

Bu gün yeni çağırışlar fonunda maliyyə qurumları ilə ən sərfəli kreditləşmə üçün yeni mübit mərhələ açır ki, güclü əlaqələrə, orta tarixə və məhsuldar, konstruktiv münasibətlərə malik İslam İnkişaf Bankından maliyyənin cəlb nəzərdə tutulur. Təkmilki borclanma siyasəti isə həm regional inkişaf habının mərkəzinə çevrilən ölkəmizin müasir infrastruktur niyyətlərini - nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, su təchizatı, bərpaolunan enerji ilə bağlı dövlət proqramlarını və digər strateji hədəfləri reallaşdırmağa, həm də azad ərazilərin quruculuq intibahını tezləşdirməyə imkan yaradacaq.

İslam İnkişaf Bankı Qrupunun toplantısında yeni çağırışlar fonunda maliyyə qurumları, o cümlədən QDTİB ilə sərfəli kreditləşmə üçün yeni mübit mərhələnin açıldığı bəyan edilib. Qara Dəniz Bankı ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın müasir gündəliyində KOB-ların inkişafı və sahibkarlıq subyektlərinin maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının artırılması, “yaşıl iqtisadiyyat”ın təşviqi məqsədilə korporativ və fərdi müştərilərin ehtiyaclarının kreditləşdirilməsi və digər prioritetlər daxildir. Həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə biznesə dəstək və müasir sənaye-emal zəncirinin qurulmasında bankın donorluğu istisna olunmur. SOCAR-la “yaşıl enerji” üzrə layihələrin həyata keçirilməsi də danışıqlar mövzusunda. Bir neçə ay əvvəl Bakıda olan bankın vitse-prezidenti Draqoş-Paul Ungureanu

dən banklarla “yaşıl layihələr” üzrə müqavilələrin imzalanması nəzərdə tutulur. Bankın rəhbərliyi COP29 çərçivəsində qlobal alyan-sın razılaşdırdığı iqlim maliyyəsi strategiyasına da müsbət yanaşaraq iqlim donorluğunda imkanlarının səfərbər ediləcəyini də bildirib. Bu çərçivəyə əsasən, Azərbaycanın “yaşıl maliyyə” üzrə investisiya prioritetlərinə QDTİB-in maliyyə dəstəyi verəcəyi ehtimal olunur. Yeni maliyyələşmə isə həm regional inkişaf habının mərkəzinə çevrilən ölkəmizin müasir infrastruktur niyyətlərini - nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, su təchizatı, bərpaolunan enerji ilə bağlı dövlət proqramlarını və digər strateji hədəfləri reallaşdırmağa, həm də azad ərazilərin quruculuq intibahını tezləşdirməyə imkan yaradacaq.

E.CƏFƏRLİ

Fransadan gecikmiş etiraf

Zaman hər şeyi yerbə-yer edir. Tarixin sınağından çıxmış bu həqiqəti həmçinin Fransa'nın bəyan etdiyi demokratiya, qardaşlıq, bərabərlik prinsipləri ilə bir araya sığmayan müstəmləkəçilik, irqi ayrı-seçkiçilik siyasəti-

nin uzun illər ərzində məqsədli şəkildə bəynəlxalq ictimaiyyətdən gizlədilmiş qaranlıq məqamlarının bir-bir aşkarlanmasının təmsalında da aydın şəkildə izləmək mümkündür. İş o yerə çatıb ki, artıq Fransa'nın özün-

də də Yelisey Sarayının siyasi direktivləri əsasında Afrikada, dənizəşırı ərazilərdə yol verilmiş ağır müstəmləkə cinayətləri etiraf olunur. Bu günlərdə isə Fransa Senatı “Reyunyon uşaqları” məsələsi ilə bağlı mühüm

qərar qəbul edib. Vurğulayaq ki, Fransa'nın müstəmləkəçilik siyasətinin ən ağırılı səhifələrindən birini təşkil edən “Reyunyon uşaqları” məsələsi ətrafında uzun illər ərzində müxtəlif baxış bucaqlarından müza-

kirələr aparılıb. Nəhayət, müzakirələr Senatda müvafiq qanunun qəbul edilməsi ilə nəticələnib. Xatırladaq ki, Senatda yekdil səsvermə ilə qəbul edilən bu qanun bir neçə ay əvvəl Milli Assambleyanın da təsdi-

qindən keçib. Bəli, rəsmi Paris nəhayət, necə deyərlər, gizlənpaç oyununa son qoy-malı, məsuliyyətini dilə gətirərək üzr istəməli və müvafiq təzminatların ödənilməsi prosesinə başlamalıdır.

Yelisey Sarayının müstəmləkəçilik tarixinə qısa baxış

Adətən, qədim tarixə, mədəniyyətə malik olmaq ölkələr, xalqlar üçün başucalıq sayılır. Təxminən 500 ili əhatə edən müstəmləkəçilik tarixi isə Fransa'nın, yumşaq desək, üzqarasıdır. Bu ölkənin müstəmləkəçilik tarixinin 1524-cü ildən başladığı bildirilir. Fransa Afrikanın qərbində və şimalında 20-dən çox ölkədə hökmranlıq qurmağa nail olub. Afrika ərazilərinin təxminən 35 faizi 300 il ərzində Fransa'nın nəzarətində qalıb.

Demokratik dəyərləri ilə öyünən Fransa özünün ağır şərtləri ilə fərqlənən müstəmləkə şəbəkəsinə daxil etdiyi Afrika ölkələrinə yaxşı heç nə gətirməyib. Əksinə, ən qəddar vasitələrlə ram edilən ölkələr sivilizasiya ilə bir araya sığmayan mühafizəkar qanunlarla idarə olunub, təbii sərvətlər talanıb, baş qaldıran etirazlar ön sərt və qəddar müdaxilələrlə yatırılıb. Fransa, Seneqal, Niger, Kamerun və Mavritaniya kimi bir çox Afrika ölkələrində, xüsusilə də Əlcəzair və Ruandada daxili qarşıdurma və soyqırımı üçün məsuliyyət daşıyır. Tarixi sənədlərdə də öz əksini tapdığı kimi, 1945-ci il mayın 8-i Fransa'nın Əlcəzairdə soyqırımının başladığı tarixdir. Bu soyqırımda 5 milyondan çox müsəlman əlcəzairli həyatını itirib. 1994-cü ildə fransızlar Ruandada “təhlükəsiz zona yaratmaq” adı altında hərbi əməliyyat həyata keçiriblər. Həmin əməliyyat zamanı yerli tutsi qəbiləsinin 800 mindən çox üzvü qətlə yetirilib. Fransa qoşunlarının

Çadda keçirdikləri “Epervier”, Fildiş Sahilində “Licorne” hərbi əməliyyatları da çox sayda insan tələfatı ilə nəticələnib. Fransa hələ 1945-ci ildən etibarən Afrikada Fransız Müstəmləkələri frankı (CFA) adlı pul vahidini dövriyyəyə buraxıb. Məhz bu pul vahidinin sayəsində Fransa Afrika ölkələrini istismar edir, onların sərvətlərini mənimsəyir. Məlum olduğu kimi, Afrikanın Sahil regionu ölkələri, habelə Fildiş Sahili və Malidə baş verən munaqişələrin əsas səbəbi CFA-ya alternativ valyuta seçmək cəhdləri olub.

Lakin bunlar artıq keçmişdir. Fransaya qarşı etiraz-

keçmiş müstəmləkələri olan Seneqal, Niger, Burkina-Faso və Malidə Parisə qarşı etirazlar artır. Artıq proses kütləvi hal alıb və ayrı-arı müstəmləkə ölkələrində “Rədd ol, Fransa!” şüarları tez-tez təkrarlanır.

Fransa həmçinin Asiyadan da sıxışdırılır. Ərəb ölkələrinin çoxu uzun illərdir ki, əlaqələrdə üstünlüyü ABŞ, Böyük Britaniya, Çin və Türkiyəyə verirlər. Fransa'nın Livandakı əməlləri onun ərəb dünyasında da siyasətinin uğursuzluğunu təsdiqləyir. Vyetnam, Kamboca, Laos kimi keçmiş müstəmləkə əraziləri də Fransadan imtina ediblər. Bu ölkələr də ABŞ, Avstraliya, Çin və Yaponiya ilə əməkdaşlığa üstünlük verirlər.

Senatda və Milli Assambleyada “Reyunyon uşaqları” məsələsi ilə bağlı qanun layihəsinin böyük səs çoxluğu ilə qəbul edilməsi isə ona dələlat edir ki, Yelisey Sarayının müstəmləkəçilik siyasətinə ölkə daxilində də etirazlar artır. Cəmiyyət bu siyasətin ölkənin nüfuzuna ciddi xələl gətirməsinin, demokratiya, insan hüquqları ilə bir araya sığmadığının fərqləndirir və buna etirazını bildirir.

lar dalğası son illərdə daha da genişlənib. Bir neçə il bundan əvvəl Nigerdə Fransaya bağlı olan hökumət devrilib. Müstəmləkəçiliyə qarşı kəskin etirazlara Qabon, Yəni Kaledoniya və digər ölkələr də qoşulub. Fransa'nın

Bəhs olunan qanuna əsasən dövlət tərəfindən maliyyələşdirilən xüsusi kompensasiya fondu yaradılacaq, zərərçəkmiş şəxslərə və bəzi hallarda onların varislərinə birdəfəlik təminat ödəniləcək, hadisələrin araşdırılma-

Dünya tarixində görünməmiş cinayət - uşaq deportasiyası

Reyunonlu deputat Karin Löbonun müəllifi olduğu qanun layihəsi 1962-1984-cü illərdə Hind okeanındakı Reyunyon adasından zorla və ya müxtəlif inzibati üsullarla Fransa'nın materik hissəsinə köçürülmüş minlərlə azyaşlının xeyrinə təminat və reabilitasiya tədbirlərini nəzərdə tutur. Bu addım Fransa dövlətinin tarixi ədalətsizliyə görə məsuliyyətini rəsmən tanıması kimi qiymətləndirilir.

Söhbət zamanında Yelisey Sarayının siyasi direktivləri əsasında gerçəkləşən bir insanlıq faciəsindən - körpə uşaqların valideynlərindən və vətənlərindən zorla ayrılmasından gedir. Tarixdə ayrı-ayrı xalqların yaşadıkları yerlərdən deportasiya edilməsi faktları məlumdur. Ancaq uşaqların ailələrdən alınaraq deportasiya edilməsi qiymətləndirilməsi mümkün olmayan cinayətdir ki, bunu da Fransa törədib. Dəhşətli hadisələr 1962-1984-cü illərdə baş verib. Həmin dövrdə Yelisey Sarayının təşəbbüsü ilə 2 015 nəfərdən çox azyaşlı Reyunyon

adasından materik Fransa'nın 83 departamentinə, əsasən də əhali azalan kənd regionlarına köçürülüb. Ən çox uşaq qəbul edən departament Creuse olduğuna görə, bu azyaşlılar “Creuse uşaqları” adlandırılır. Yelisey Sarayının uşaq deportasiyasında məqsədi Reyunyondakı

dövlət kimi təqdim edən Fransada uşaq talelərinin məqsədli şəkildə qırılması cinayətidir. Hətta Fransa'nın dənizəşırı ərazilər naziri Naima Mutçu belə bu prosesi “sürgün, ailələrdən ayrılıq, doğma torpaqla, dillə və soy-köklə qəfil qopma nəticəsində alt-üst olmuş minlərlə həyat yo-

sürtlü əhali artımının qarşısını almaq, eyni zamanda materik Fransada demografik vəziyyəti süni şəkildə sağlamlaşdırmaq olub. Nəticədə, minlərlə uşaq son dərəcə kədərli tale yaşayıb. Ailələrindən alınan uşaqlar bir sıra hallarda fiziki və psixoloji zorakılıq, istismar və sosial təcrid faktları ilə üzləşiblər. Bəzi uşaqlar barəsində isə sonradan ümumiyyətlə heç bir məlumat verilməyib. “Reyunyon uşaqları” məsələsi özünü dünyaya sivil, demokratik

lu” kimi xarakterizə edib. O, Fransa'nın tarixindəki “qaranlıq səhifələrə” toxunan bu qanunun qəbulunu “ədalət və ləyaqət mətni” kimi alqışlayıb. Reyunyonu təmsil edən sosialist parlamentarı Odri Belim də ailələrindən qoparılmış uşaqların yaxınlarının vəziyyətini vurğulayaraq, onları “övlədlərinin qayıdışını boş yerə gözləyən valideynlər və susqunluq, anlaşılmazlıq, bəzən isə utanc hissi ilə əbədi iz buraxılmış ailələr” kimi səciyyələndirib.

Fransa mədəni məsuliyyətindən qurtula biləcəkmi?

çatdırılması məqsədilə memorial layihələr həyata keçiriləcək. Təzminatın konkret məbləği və ödəniş mexanizmləri hökumət tərəfindən qəbul ediləcək əlavə normativ sənədlərlə müəyyənəşdiriləcək. Bu qanun yalnız maddi kompensasiya məsələsi deyil, sənəd həm də Fransa dövlətinin müstəmləkə siyasətinin yaratdığı sosial və humanitar nəticələri gec də olsa etiraf etməsi baxımından mühüm si-

yasi və mədəni addım hesab olunur. Parlamentdə çıxış edən deputatlar və senatorlar bu qərarı “ədalətin bərpasına doğru gətirmiş, lakin vacib addım” kimi xarakterizə ediblər.

Necə deyərlər, üzürü qəbahətdən bətor. Qəbul olunan qanun, ödəniləcək təzminatlar öz yerində. Bəs Fransa “Reyunyon uşaqları” qarşısında mədəni məsuliyyətindən qurtula biləcəkmi?

Mübariz FEYİZLİ

Türkiyəyə gələn miqrantların sayı il ərzində azı 25 faiz artıb

2025-ci ildə Türkiyəyə gələn miqrantların sayı əvvəlki ilə nisbətən 25 faizdən çox (25,2 faiz) artaraq 393 829 nəfərə çatıb. Onların 91 952 nəfəri diasporadan olan Türkiyə vətəndaşları, 301 877 nəfəri isə əcnəbilər olub. AZƏRTAC bu barədə Türkiyə Statistika İnstitutunun (TÜİK) məlumatlarına istinadla xəbər verir.

Statistikaya görə, Türkiyəyə ən çox gələn əcnəbilər Türkmənistan vətəndaşları (23,4 faiz) olub. Onlardan

sonra Azərbaycan (8,3 faiz), Özbəkistan (6,9 faiz), Misir (6,1 faiz) və Əfqanıstan (5,8 faiz) vətəndaşları gəlirlər. TÜİK, həmçinin əvvəllər Türkiyədə yaşamış və ölkəni tərk etmiş əcnəbilər haqqında sta-

tistikanı təqdim edib. Siyahıda İraq vətəndaşları (5,7 faiz) birinci yerdədir. Digər miqrantlar arasında Əfqanıstan (11,2 faiz), Rusiya (7,6 faiz), İran (6,3 faiz) və Türkmənistan (5,7 faiz) vətəndaşları yer alıblar.

Türkiyə əyalətləri üzrə miqrantların bölgüsünün təhlili göstərir ki, 2025-ci ildə ən çox miqrantı İstanbul qəbul edib (42,2 faiz). Bunun ardınca Antalya (9,1 faiz), Ankara (6,7 faiz), İzmir (3,1 faiz) və Bursa (2,9 faiz) gəlir.

BƏƏ-nin neft ixracı müharibədən əvvəlki səviyyənin 85 faizinə çatıb

İyunun əvvəlində Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) xam neft ixracı müharibədən əvvəlki səviyyənin təxminən 85 faizinə çatıb. Bu barədə Beynəlxalq Enerji Agentliyi-

nin (IEA) məlumatında deyilir. Məlumatla görə, BƏƏ-nin gündəlik neft ixracı iyunun əvvəlində 4,3 milyon barelə yüksəlib. Bu rəqəm müharibənin başlamasından qısa müddət sonra mart ayında müşahidə olunan 1,9 milyon barellə müqayisədə güclü bir bərpa deməkdir. Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri bu

artımı Hörmüz boğazının xaricindəki “Fuqeyra” limanına çatan boru kəmərinə və limanın yaxınlığındakı 42 milyon barel tutumlu “Mandus” yeraltı anbarından istifadə etməsi, eləcə də Hörmüz boğazından keçən yük daşımalığının artması ilə əlaqələndirir.

IEA, həmçinin BƏƏ-nin bəzi tankerlərin aşkarlanmamaq üçün signal cihazlarını söndürməsi nəticəsində Hörmüz boğazından ixracını artırdığını bildirir.

